

ÜNSÜZ YUMUŞAMASI

(Ünsüz Değişimi)

Sevgili Öğrencilerim 😊,

Öncelikle şunu söylemek isterim ki her birinizi ayrı ayrı çok özledim. Şimdi sizlerle, sınıfımızda yüz yüze ders anlatıyormuş gibi bir üslupla “ünsüz yumuşaması” konusunu işlemek istiyorum.

Şimdi... 😊 Öncelikle olayımız şu:

1. Bir ünsüzün “yumuşayabilmesi” için öncelikle ilk hâlinin “sert” olması gerekir. Peki, neydi sert harfler? “**F I S T I K Ç I Ş A H A P**” ...

2. Fakat bu harflerin hepsi “yumuşama” olayına uğramaz. Yalnızca 4 tanesi uğrar.

p → b’ye dönüşür

ç → c’ye dönüşür

t → d’ye dönüşür

k → g’ye (ya da) ğ’ye dönüşür.

3. Haydi bu harflerin nasıl yumuşadığını bol bol örnekle görelim 😊 :

“p” → b		“ç” → c	
Kitap.....Kitabı	Sebep....Sebeğim	Ağaç....Ağacın	Süreç.....Süreci
Çorap.....Çorabımın	Takip...Takibe	İlaç....İlacımı	Yırtmaç...Yırtmacı
Kap.....Kabı	Sahip....Sahibinden	Yamaç...Yamaca	Sonuç...Sonucum
Dolap.....Dolaba	Mahçup..Mahçubuz	İnanç...İnancım	Sarkaç...Sarkacın
Hesap.....Hesabım	Talep...Talebi	Sevinç...Sevincimiz	Muhtaç...Muhtacız
Kasap.....Kasabın	Nasip...Nasibim	Süzgeç...Süzgeci	İhtiyaç...İhtiyaca
Mezhep.....Mezhebi	Rakip.....Rakibim	Dalgıç...Dalgıcın	Başlangıç
Şurup.....Şurubu	Kalp....Kalbim	Topaç...Topacımın	Kırlangıç
Cevap.....Cevabım		Kireç...Kireci	Utangaç
“t” → d		“k” → ğ (ya da) g	
Öğüt...Öğüdüm	Dip...Dibi	“ğ”ye dönüşenler:	“g”ye dönüşenler:
Kayıt....Kaydım	Armut...Armutun	Kulak....Kulağım	Renk...Rengi
Yoğurt....Yoğurdum	Kâğıt...Kâğıdım	Tarak...Tarağın	Denk...Dengin
Taklit....Taklidiniz	Kurt....Kurdun	Soğuk....Soğuğa	Çelenk...Çelenge
Senet...Senedi	Cep....Cebimde	Kayak....Kayağa	Ahenk...Ahengi
Umut-Ümit....Umudu	Yurt.....Yurduma	Kızak....Kızağımın	Kepenک...Kepengi
İnat....İnadı		Kazak...Kazağıma	
Kanat....Kanadına		Ayak....Ayağa	
Tokat....Tokadı			

Ancak...

Ünsüz Yumuşaması ile ilgili bilgiler burada bitmiyor ☺. Bilmemiz gereken birkaç önemli nokta daha var. Bu konuyla ilgili testler çözerken ne demek istediğim daha iyi yerine oturacak ;).

- ✓ **Bazı** tek heceli sözcüklerde yumuşama olmayabilir. (Dikkat edin, “bazı” diyorum, “hepsi” demiyorum. ☺)

Örneğin top, alt, üst, kaç, süt, hap, sirk, tost, at, suç...

Suça karıştı.

Hapı yuttu.

Topu kaçırdı.

- ✓ Diğer dillerden (çoğunlukla Arapçadan) dilimize geçmiş bazı sözcüklerde de yumuşama olmaz.

Hukuk: Hukuka aykırı...

Servet: Serveti azalmıştı.

Hayat: Hayatını düzene koyacaktı.

Daha bunun gibi birçok örnekle karşılaşacaksınız: Ahlak, kısmet, anket, sanat, hakikat, millet, merak... Bu tür kelimeler yumuşamaya uğramaz.

- ✓ İlginçtir ki ☺ Türkçe olduğu hâlde yumuşamaya uğramamış başka örnekler de çıkabilir karşınıza! Bu durumda sizi, “dil ve kulak alışkanlığınız” yönlendirecektir. Örnekleri inceleyelim:

Yazıt: Yazıtın üst bölümünde ordunun kahramanlıkları anlatılıyor.

Konut: Bu yaşlı adam, yıllardır sakın konutunda yaşıyordu.

Sarkıt: Sarkıtın gittikçe incelen yapısına hayranlıkla bakıyordu.

- ✓ “p, ç, t, k” ile biten ÖZEL İSİMLERDE, söylerken yumuşama olur, yazarken OLMAZ!

	<u>SÖYLERKEN</u>	<u>YAZARKEN</u>
Antep:	Antebi	Antep’e
Burak:	Burağın	Burak’ın
Ahmet:	Ahmede	Ahmet’e
Doğaç:	Doğacın	Doğaç’ın

ÜNSÜZ YUMUŞAMASI KONUMUZ BİTMİŞTİR. SIRA GELİYOR ÖDEVE! ☺☺☺☺

Aşağıdaki metinde yer alan ünsüz yumuşamalarını ve ünsüz sertleşmelerini bulunuz:

HAYAT GÜZELDİR

Nasıl olduğunu anlayamadı.

Sürati (hızı) normal, yol boştu.

Herhalde orada asfaltın ortası sıcaktan şişmiş, bir tuzağa dönüşmüştü. Şişkinliğe dokununca araba savruldu.

Bunu beklemiyordu.

Dalgındı, evet ama ne düşünüyordu acaba?

Hatırlamıyor, direksiyon hakimiyetini kaybetti.

Bir an...

Zaten hayat bir andır.

Şarmpole yuvarlanmaya başlayınca ellerini yüzüne kapadı ve kelime-i şehadet getirmeye başladı.

Bir takla.

İki takla.

Üçüncüde her yer karardı.

Gözlerini açtığında ilk gördüğü şey, arabanın açık camından neredeyse içeri girmeye çalışan bir gelincik oldu.

Kırmızı, kocaman bir gelincik.

Elinde olmaksızın o durumda gelinciğe gülümsedi. Beynin, zihnin, hafızanın unsurları ağır ağır birleşti; artık düşünebiliyordu. Şarmpole yuvarlanmıştı işte. Hiç kıpırdamadan vücudunu dinledi. Şakağından yanağına doğru ılık bir şey akıyordu. Elini attı. Kan... İrkildi.

Parmaklarıyla sildi. Kanın geldiği yeri yokladı. Bir şey yok, şakağı çarpmış, artık nereye çarpmışsa kanamış, önemli değil, acımıyor bile.

Yeniden vücudunu dinledi.

İyi.

Hiç ağrı yoktu. Sağ bacağı saymazsak. Orada bayağı bir sancı var.

Elini, kolunu, başını, boynunu oynattı.

Ohhh!.. Çok şükür, her şey yerli yerinde.

Bir bacağını çekti, kaldırdı. Bunda bir şey yok. Ötekine davrandı, canı yandı. Sancılı bacak bu. Sıkışmış ve bayağı ağrıyor. Dişini sıktı. İçinden "Kırık var galiba, buna da şükür." dedi.

Bacağı sıkıştığı yerden kurtarmak için bir daha yekindi. Asıldı. Bir işe yaramadı. Daha beter ağrıdı. "Yardım istemek lazım." dedi içinden.

Kendini topladı. Evet, bir kaza atlatmıştı ama çok şükür ucuz atlatmıştı. Bu moral ile gelinciğin kadife yapraklarına dokundu. "N'aber güzelim?" diye şakalaştı onunla. Sonra papatyaları, öteki kır çiçeklerini fark etti. Arıları, kelebekleri gördü. Toprağa daha bir dikkatle baktı. Karıncalar, adını bilmediği böcekler bir o yana bir bu yana gidip geliyor. Toprakta nasıl bir hareket var anlatılmaz.

[... (Hikâyenin devamı vardır ancak burada kesilmiştir.)]